

PREDROMANTIKA

V 18. Stoletju so se vzporedno z razsvetljenstvom že od vsega začetka pojavili znaki književnosti, ki s svojim vsebinskimi in oblikovanimi značilnostmi nanašajo na romantiko. Pojavili so se približno po letu 1760. Njegovo obdobje traja do leta 1800, ko se je že nekako formirala romantična književnost. Glavne značilnosti nove književne smeri postavlja predromantika moč čustev, strasti ter razpoloženja, je čustveno zelo obarvan.

Med razsvetljensko in novo književno smerjo ni ostrega preloma. Pri nekaterih pisateljih in pesnikih npr. pri **Goetheju**, **Diderotu** in **Schillerju**, se še vedno čutijo sledovi razsvetljenstva. Najvidnejša oblika prehajanja iz razsvetljenske književnosti v predromantično je samo **sentimentalizem**.

Sentimentalizem je trajal od leta 1730 do leta 1780. Izhaja iz angleške besede. Velja za vse razsvetljence in nato predromantike, v katerih se namesto razuma in trezne čutnosti uveljavlja posebna čustvena občutljivost. Uveljavljala se je v pisni poeziji narave, v idiličnih pesnitvah, v meščanskih tragedijah in celo v komedijah. V sentimentalizem sodijo nekateri razsvetljenci ter pa tudi predromantiki. To so : **Richardson, Sterne, Goldsmith, Gray, Diderot, Rousseau, v Nemčiji pa Klopstock itd.**

Odkritje Shakespearja

Pomemben je bil za novo dramatiko predromantikov . Ko je bilo **Shakespearjevo** delo skozi 17. stoletje potisnjeno v ozadje ostro kritizirano in zavrženo od klasicistov.

V Evropi so ga najprej začeli odkrivati nekateri razsvetljenci med njimi je bil tudi **Lessing**, ki ga je postavil zoper francosko klasicistično dramatiko kot zgled novejšim piscem.

Odmevi pri Slovencih

Med tem časom je predromantična književnost imela na Slovenskem do konca 19. stoletja odločen pomen za slovenski literarni razvoj. Prvi so jo spoznali in začeli sprejemati naši razsvetljenci. **Vodnik, Zois in Linhart** so že začeli sprejemati nekatere **Herderjeve in Ossianove** ideje. Glavni zgled **Kopitarja, Primica in Jarnika** pa so bili **Schiller, Gorth**, deloma tudi **Rousseau** in pa seveda **Herder**. Tudi **Prešeren** je v svojih baladah dolgo sledil **Burgerjevemu** zgledom.

Goethe je bil glavni vzornik za Levstikovo liriko, s **Schillerjem** vred pa sta vplivala na razvoj slovenske balade od **Levstika do Aškerca**. Nov odmev je evropska predromantika dobila z nastopom **Josipa Stritarja** in formiranjem njegovega literarnega kroga v 70. letih 19. stoletja. **Stritar** se je vzoroval pri **Goldsmithu, Rousseauju in Goetheju**.

ROMANTIKA

je umetnostna smer v Evropi iz prve polovice 19. stoletja. Trajala je od leta 1830 do leta 1850. V zahodni Evropi se začne razvoj že konec 18.

Stoletja v Nemčiji, v drugih deželah pa po letu 1815, končala se je do 1830 z izjemo Rusije, kjer traja do leta 1850.

Ime zanjo izvira iz besede roman. Ta je v poznem srednjem veku pomenila pustolovske in fantastične zgodbe napisane v prozi. Književnost romantike ni enotna smer, ki bi v vseh evropskih književnostih uveljavila popolnoma enaka vsebinska načela, enake ideje, čustva in snovi.

Razkol med stvarnostjo in idealom se zdi večini romantikov nepremostljiv. Prepričani so, da posameznik svojih idealnih teženj v stvarnem življenju sedanjosti ne more uresničiti.

Nemška romantika

V Nemčiji so romantiko pripravile ideje viharištva in weimarske klasike. Dokončno se je razvila sredi 90. let 18. stoletja. Predstavniki nemške romantike so: **Friedrich Schlegel**, njegov brat **August Wilhelm Schlegel** ter **Ludwig Tieck**. V začetku so bili pod vplivom idej francoske revolucije. Od vsega začetka so bili tesno povezani s filozofijo. Bolj kot s književnimi deli so na razvoj evropske romantike vplivali s teoretičnimi, literarnozgodovinskimi in prevodnimi spisi.

Angleška romantika

V Angliji se je romantika pojavila skoraj sočasno z nemško. Uvedla jo je skupina pesnikov leta 1797. Predstavniki Anglije so bili: **William Wordsworth**, **Samuel Taylor Coleridge** in **Robert Southey**. V začetku so bili, tako kot Nemci, pod vplivom idej francoske revolucije. Bili so v stiku z nastajajočo nemško romantiko.

Italijanska romantika

V Italiji se je nastop romantike zakasnil do leta 1815 zaradi močne klasične tradicije in močnih političnih razmer. Predhodnika sta jim bila Vittorio Alfieri ter pesnik in pripovednik Ugo Foscolo. Oba spadata še v predromantiko. Okoli leta 1815 se je pod vplivom nemških romantičnih načel začela razvijati romantična književnost, usmerjena k nacionalnim, liberalnim in demokratičnim idealom. Predstavnika sta: največji lirik **Giacomo Leopardi** in **Alessandro Manzoni**.

Druge romantike

Romantika je nastala pomembna smer manjših evropskih držav. Kot na primer v Danski (pripovednik in pravljicar H. C. Andersen), Švedski (pesnik Esaias Tegner), češki (pesnik Jan Kollar) in drugi . . .

Razvoj in konec romantike

Čeprav je bil nastanek romantike v evropskih književnostih različen, je skoraj povsod - razen v Nemčiji in Angliji, kjer se je razvila najprej, dosegla vrh v 20. letih 19. stoletja. Po letu 1830 se v Franciji, Angliji, Nemčiji in Rusiji pojavili prvi koraki realizma. Vendar je bila romantika še zmeraj vidna književna smer, ki so jo nadaljevali najpomembnejši še živeči predstavniki ali pa manj značilni epigoni. Gibanje romantike kot književne smeri se je končalo okoli leta 1850, ko je začel zmagovati realizem. Ta sicer nadaljuje nekatere značilnosti romantike.